

РЕЦЕНЗИЯ

ОТ

От проф. д.н. Мария Нейкова Кънева, член на научно жури за провеждане на процедура за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление: 3.6. Право, научна специалност: Административно право и административен процес, реализирана от Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“

УВАЖАЕМИ ЧЛЕНОВЕ НА НАУЧНОТО ЖУРИ,

Основание за изготвяне на настоящата рецензия е Заповед № 141 от 27.02.2023 г. на Ректора на Варненски Свободен Университет „Черноризец Храбър“ за провеждане на процедура за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.6. „Право“, докторска програма „Административно право и административен процес“.

Конкурсната процедура се развива в съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България и Правилника за неговото прилагане, както и в съответствие с изискванията на вътрешната уредба на Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“.

• Информация за дисертанта

Представеният за рецензиране дисертационен труд е разработен от Лидия Баширова Богатирева. От представената в рамките на конкурсната процедура биография е видно, че кандидатът притежава образователна степен „магистър“ по право от Казахстанската академия на труда и социалните отношения. В периода 2001 – 2012 година е заемала последователно длъжността „преподавател“ и „старши преподавател“, както и длъжността заместник декан на юридическия факултет в

Казахстанската академия на труда и социалните отношения. В периода 2012-2013 г. работи като старши преподавател в катедрата по Конституционно и международно, а от 2013 до 2014 г. е началник на учебен отдел на Каспийския обществен университет. От 2015 до 2019 г. е старши преподавател в катедра по Конституционно, международно право и митнически въпроси в Евразийската юридическа академия. От 2019 г. ръководи катедрата по „Медицинско право“ в Казахския национален медицински университет.

Като самостоятелен автор и в съавторство, дисертантката е разработила общо 10 (десет) статии в областта на здравеопазването и защита правата на човека.

Сред статиите, с които докторантката участва в настоящата процедура и които имат пряко отношение към разработения от нея дисертационен труд впечатление правят статии на тема: „Съвременни модели на здравни организации: проблеми на правното регулиране“ публикувана през 2020 г. в Бюлетин на Института по законодателство и правна информация на Република Казахстан, както и стати със заглавие „Организация на системата за здравеопазване в Република Казахстан и чужди страни: сравнителен анализ.“ публикувана през 2021 г. във връзка с участие на Лидия Богатирева в IX задочна международна научно-практическа конференция, Алмати, Институт по история и право.

Представеният за рецензиране дисертационен труд на Лидия Богатирева, на тема „Организация на здравната система: проблеми на правната уредба в контекста на пандемия от инфекциозни заболявания“, е разработен съобразно нормативно установените изисквания.

- **Актуалност и значимост на разработвания научен проблем**

Установяването на добре развита и устойчива правна регламентация и нормативна рамка в областта на защита правата на човека в здравеопазването, особено при повишена степен на разпространение на инфекциозни заболявания и други рискови фактори

влияещи върху общественото здраве представлява значима основа за гарантиране на основни права и свободи на гражданите не само в национален план, но и в международен аспект.

Представеният дисертационен труд на тема „Организация на здравната система: проблеми на правната уредба в контекста на пандемия от инфекциозни заболявания“ представлява цялостна научна разработка, посветена на значими аспекти на обществените отношения, възникващи в сферата на здравеопазването в Република Казахстан.

В дисертационният труд се анализира нормативно правния характер на защита на здравето и благосъстоянието на хората, чрез използване на различни по вид методи на изследване, сред които и метода на сравнителен анализ на особеностите на защитата на нормативно установени права и свободи на субекти при осъществяване на дейност от организации в системата на здравеопазване в Казахстан, както и в трети държави. Специално по отношение на Република Казахстан е аргументиран извод, че практиката на правоприлагане в областта на здравеопазването е изправена пред проблема обективизиран чрез сблъсък на правни нормативни актове от различни нива. Изследваните и представени нормативни актове имат като своя характеристика специфично регулиране на обществените отношения в областта на здравеопазването, което предвид трудностите свързани с изграждане и прилагане на стабилна нормативна рамка, от своя страна има неблагоприятни последици пряко и непосредствено свързани със здравето на гражданите.

При разработване на представения дисертационния труд, автора залага постигането на основна цели, а именно: създаване и въвеждане на концептуален и ефективен модел на правно регулиране в областта на здравеопазването, особено в кризисна среда в областта на здравеопазването. Дисертантката умело и категорично формулира като желан резултат създаването и разработване на практически предложения и формулирането на конкретни препоръки за подобряване на

действащото законодателство в Република Казахстан. Постигането на така заложената от дисертантката цел се основава на подготвянето и представянето на цялостен и задълбочен анализ на правната уредба в областта на здравеопазването на Република Казахстан.

Очертаните цели в дисертационния труд са постигнати чрез успешно реализиране на формулирани детайлно общо 9 (девет) задачи, с важен акцент поставен върху анализ на проблемите на глобалното здраве, които изискват решения на регулаторното регулиране на управленско и законодателно ниво в кризисни ситуации; както и обоснове и разкриване на необходимостта от реформи конкретно в дейността по предоставянето на медицинска помощ на населението, в отговор на разпространението на инфекциозни заболявания на ниво международно и вътрешноправно (национално) ниво в Република Казахстан.

- **Обща характеристика и структура на дисертационния труд**

Дисертационният труд е в обем от 156 стандартни страници, в структурно отношение съдържа уводна част (въведение), 3 (три) самостоятелни глави, заключение и библиографска справка на използвани източници.

Библиографията се състои от общо 261 източника, включващи монографични трудове, научни статии, доклади и нормативни актове.

В библиографските източници се съдържа богат набор от заглавия, , сред които могат да бъдат открити нормативни вътрешноправни и международноправни актове, както и научни и литературни източници.

Използваните методи при разработване на дисертационния труд са прецизно подбрани и правилно използвани. Сред тях се открояват методът на индукция и сравнително правният метод на анализ. Методите на изследване взаимно се допълват, което позволява информацията да бъде многостранно оценена.

В рамките на дисертационния труд е разработен правен анализ на механизмите за защита на правата и свободите на субектите при достъп до здравеопазване и здравни грижи.

Обърнато е внимание на различни по естество правни принципи при осъществяване на тази специфична по своята същност дейност и които са залегнали както в националното законодателство на Република Казахстан, така и в международноправен план, чрез използване метода на сравнителен правен анализ.

Глава I от дисертационния труд е посветена на изследване и представяне на същността и значението на различни модели на организиране и функциониране на здравно обслужване в световен план. В исторически аспект е представен подробен ретроспективен анализ на международни здравни модели, както и преобразуване и изменение на правно регулаторната среда на Националната система на здравеопазване, включително и насочвайки внимание и ресурс за изследване на реална трансформация и преобразуване на системата в контекста на пандемична обстановка свързана конкретно с инфекциозни заболявания.

В представения сравнителен и правен анализ е направен паралел между националната правна рамка на уредба в Република Казахстан с правната регламентацията в международен и световен план.

Основни аспекти очертаващи обхвата на изследването при разработване на темата включват въпроси отнасящи се до:

- проучване и установяване на нормативна уредба за административно регулиране на процеси в здравеопазването, както и анализ на регулаторния режим чрез който се осъществява административното регулиране при медицински и здравни дейности в контекста на управление на здравните грижи и висока степен на защита на населението при .

- предложение за намаляване на трудностите и регулаторната тежест при доставчиците на здравни и медицински услуги, пряко свързано с осигуряване на достъпна и пълноценна среда, с въведени необходимите регулаторни механизми в националното законодателство на Република Казахстан.

- мотивиране на необходимостта от реформа и облекчаване на регулаторния режим, въз основа на идентифициране на тежести, трудности и препятствия съпътстващи реализирането на здравна дейност в Република Казахстан, особено що се отнася до източници на финансиране, начини за контрол на обема и качеството на медицинските услуги и специализирани здравни дейности.

Като положителен може да бъде оценен направения в рамките на дисертационния труд подробен анализ на регулаторните механизми за установяване и гарантиране свободата на достъп до медицинска помощ, въз основа на който е изведена на преден план концептуално определена рамка за законодателна дейност. Очертаната от автора рамка, която е в състояние да обоснове направените изводи и заключения в дисертационния труд.

В самостоятелна глава от дисертационния труд (в глава II) е представена същността и характеристиките свързани с административно правното функциониране на здравната система самостоятелно в Република Казахстан, като освен реална оценка и анализ на пропуските и затрудненията при цялостно функциониране на системата, авторът е изследвала и представила значим аспект за концептуализацията на административното и правно регулиране в областта на здравеопазването в Република Казахстан.

От обективна гледна точка са проследени тенденции и изследвани важни модели за развитие на системата а здравеопазване, като въз основа на задълбочен анализ и проследяване на проучваните моделите е установена тенденция за развитие на системата, както и конкретни предложения за постигането на положително развитие.

Особено внимание е отделено на важното обстоятелството, че за постигане на положителни и устойчиви резултати при реформиране и модернизиране на системата на здравеопазване в Република Казахстан е от съществено значение да се вземе под внимание особеностите на

приложимия модел на правно регулиране в сферата на здравеопазването в Република Казахстан.

В глава III от дисертационния труд, авторът отделя съществено внимание на проблемите и тенденциите в здравеопазването, които могат да бъдат положително повлияни и променени при въвеждане на регулаторни решения и действия както в законодателен аспект, така и на управленско ниво с фокус върху особено трудни и кризисни ситуации.

Последователно в изложението на дисертационния труд са представени и анализирани принципите на регламентиране и регулиране на дейности в сферата на здравеопазването, като е обърнато специално внимание на дейността по предоставяне на здравни грижи в полза на населението и с оглед необходимостта от овладяване на разпространението на инфекциозни заболявания, както в национален контекст, така и в международен план.

Отчетено е обстоятелството, че във връзка с правната свобода на решение на всеки индивидуален гражданин, относно правото му на достъп до медицинска помощ и висококачествена здравна услуга в устойчива среда, е необходимо системата на здравеопазване в Република Казахстан да бъде реформирана за да се запази баланса при съпоставяне на индивидуалния интерес на гражданите пред генералния интерес на обществото в контекста на защита на общественото здраве и гарантиране на възможно най-висока степен на благополучие на субекти и защита при упражняване на техните основни права и интереси.

- **Характеристика на приносите в дисертационния труд**

Представеният дисертационен труд има високо практическо значение и принос в изследването и систематизирането на съществуващата международно правна и национална регламентация и практика в Република Казахстан по отношение на механизмите за защита на правата и свободите на субектите в сферата на здравеопазване и достъп до медицинска помощ и здравни услуги в условия на повишен риск за общественото здраве и особена

трудност при обезпечаване функционирането на здравната система в условията на повишен риск и висока степен на заболяемост и разпространение на инфекциозни заболявания сред населението не само в национален аспект, но и в международен план.

Лидия Богатирева проучва и представя световни международни и национално правни стандарти и практики в Република Казахстан свързани с възникване и реализиране на регулаторна дейност в сферата на здравеопазването и медицинската помощ.

Представеният дисертационен труд разкрива научни приноси, като той има характер на оригинално научно-приложно изследване, основано на задълбочен теоретичен анализ и практическо изследване на ключови институти свързани с пригодност и резултатност в прилагането на механизми заложи в регулаторната рамка по отношение на здравеопазването.

Авторът проявява самостоятелно отношение към изследваната проблематика и умее да аргументира собствени тези. При разработване на дисертационния труд е използван богат научен апарат, а позоваването и цитирането на източници е точно и добросъвестно.

От особено теоретико-приложно значение е представеното изследване на регулаторния механизъм в здравеопазването в Република Казахстан и в други държави, обосноваващи предложение за подобряване на регулаторната рамка в Република Казахстан с цел повишаване нивото на здравни услуги и медицинска помощ, както и намаляване на трудностите и предизвикателствата пред доставчиците на медицински услуги и здравни дейности.

- **Оценка на публикациите свързани с дисертационния труд**

Анализ на публикационната дейност на кандидата показва, че централно място в нея заемат въпроси свързани с регламентацията и оптимизирането на дейността по доставяне на здравна помощ с фокус към противодействие на разпространението на инфекциозни заболявания, с оглед на обстоятелството, че е налице непредсказуемостта и опасност от

коронавируса в общ аспект, както за живота на гражданите и пациентите в Казахстан, така и по отношение на световната общност като цяло.

В рамките на конкурсната процедура са представени от кандидата 8 реализирани научни публикации и отделно две в процес на отпечатване към момента на представян на дисертационния труд.

Представените в рамките на конкурсната документация научни публикации са реализирани в периода 2020-2022 година, като същите са публикувани в национални и международни научни издания.

- **Оценка за автореферата**

Към дисертационния труд е изготвен и представен автореферат, който е с обем от 39 страници. В него са включени общата характеристика на разработката, структурата и съдържанието ѝ.

Прави впечатление, че в структурата и съдържанието са представени основните анализи и изводи от направеното проучване, като е акцентирано върху значимите и приноси елементи от изложеното съдържание в дисертационния труд, като едновременно с това ясно обособените отделни глави в дисертационния труд са схематично представени в автореферата.

Представено е кратко изложение на дисертационния труд, като е акцентирано главно върху постигнатите резултати, направените изводи и заключение.

Общата ми оценка за автореферата е, че той представя конкретно с необходимата яснота основните моменти от дисертационния труд.

- **Бележки и препоръки**

Към представеният за рецензиране дисертационен труд не отправям съществени критични бележки, които да са от естество да окажат влияние върху аргументираната от мен обща положителна оценка на дисертационния труд.

Препоръчвам на дисертантката в бъдещи нейни научни разработки и анализи да насочи допълнително усилия към по-задълбочено проучване на ключовите определящи фактори, които бих допринесли за по-лесното и своевременно адаптиране на законодателната рамка в здравната сфера към бързо променящите се условия при които функционира системата на здравеопазване, особено в условия на неконтролируемо разпространение на инфекциозни заболявания (включително и в среда на повишен риск за общественото здраве).

- **Заключение**

Предвид изпълнението на всички нормативно установени изисквания за разработване и защита на дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“, съгласно изискванията на ЗРАСРБ, и на Правилника за неговото прилагане, и с оглед на цялостната оценка на посочените по-горе приноси в представения дисертационен труд, **давам положителна оценка на дисертационния труд и предлагам на уважаемите членове на научното жури да гласуват положително за присъждане на образователна и научна степен “доктор” на Лидия Башировна Богатирева** в професионално направление 3.6. „Право“, докторска програма „Административно право и административен процес“.

21.03.2023 г.

Рецензент:

Проф. д.н. Мария Нейкова